

تحلیل اثرات نوسازی کالبدی بر کیفیت زندگی روستایی مطالعه موردی: بخش‌های طرهبه و شاندیز (شهرستان بینالود)

حمدالله سجاسی قیداری^{۱*}، احمد رومیانی^۲، حمیدرضا قاسمی^۳

۱. استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه فردوسی مشهد

۲. دانشجوی دکتری جغرافیا برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه فردوسی مشهد

۳. دانشجوی ارشد جغرافیا برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه فردوسی مشهد

(دریافت: ۱۳۹۶/۰۷/۱۴ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۷/۱۵)

Analyzing the effects of physical renovation on rural life quality Case study: Torghabeh and Shandiz districts (Binaloud county)

Hamdollah Sojasi Qeidari^{1*}, Ahmad Roumiani², HamidReza Ghasemi³

1. Assistant Professor Department of Geography, Ferdowsi University of Mashhad (FUM)

2. Ph.D. student of Geography of Urban Planning, Ferdowsi University of Mashhad

3. Senior Researcher of Geography of Urban Planning, Ferdowsi University of Mashhad

(Received: 06/Oct/2017 Accepted: 07/Oct/2018)

Abstract:

Renovation projects are among the most important tools for interfering the organization of developmental activities and the physical expansion of villages which result in the improvement of living conditions in rural areas. Such projects provide grounds for a series of public services. They facilitate communication, life flow, and organization of construction activities in villages. They have preserved rural life and have improved the life quality in rural areas. The aim of the present study was to analyze the effects of physical renovation on the quality of rural life in villages of Torghabeh and Shandiz (Binaloud county). The research method was descriptive-analytical and based on nature it was an applicable research. Documentary and field methods were used for data collection. The statistical population of this research included 10 villages in which physical renovation projects were conducted. Also, 131 out of 3724 households were selected as a sample for the present study. The Cronbach's alpha coefficient was calculated for determining the reliability of the questionnaire. It was equaled to 0.812 for all indicators which confirmed the suitability of the research tool. Descriptive statistics (standard deviation, mean and coefficient of variation) and inferential statistics (single sample and analysis of variance) were used for data analysis. Vikor model was applied for classification of villages based on their life quality indexes. The results of one-sample t-test showed that among the indicators, employment and activity status with an average of (3.702), credit attraction and cost reduction (3.44), reduction of environmental changes (3.33) and preservation of architectural style (3.26) have had the most impacts on the life quality of the studied villages, respectively. Also, the Vikor model showed that the village of Dehbar (0.68) placed at the highest level of ranking, and the villages of Dehno (0.98) and Nagorno (0.97) possessed the lowest rank of the rate of renovation effects on the life quality improvements at the studied villages.

Keywords: Renovation, quality of life, Binaloud county.

چکیده

طرح‌های نوسازی یکی از مهم‌ترین ابزارهای مداخله در سازماندهی فعالیت‌های عمرانی، توسعه فیزیکی روستا و در نتیجه ارتقاء شرایط زیست در نواحی روستایی است، که زمینه را برای ارائه یک سری خدمات عمومی از جمله تسهیل ارتباطات و جریان زندگی و سازماندهی فعالیت‌های عمرانی و ساخت و ساز در روستاها فراهم کرده است و سبب حفظ و احیای مجدد زندگی و بهبود کیفیت زندگی در مناطق روستایی شده است. هدف از این پژوهش تحلیل اثرات نوسازی کالبدی بر کیفیت زندگی روستایی در بخش روستاهای طرهبه و شاندیز (شهرستان بینالود) است. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و از حیث ماهیت کاربردی است. به منظور گردآوری داده‌های از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی بهره گرفته شده است. جامعه آماری این تحقیق شامل ۱۰ روستا که در آنها نوسازی کالبدی صورت گرفته است و بالغ بر ۳۷۲۴ خانوار محاسبه و در نظر گرفته شده است که ۱۳۱ نمونه محاسبه و در بین روستاهای مورد مطالعه توزیع شده است. ضریب آلفای کرونباخ با هدف تشخیص پایایی پرسشنامه محاسبه شده است که در این پژوهش برای تمام‌های شاخص‌ها پرسشنامه ۰/۸۱۲ به دست آمده است که این حاکی از مناسب بودن ابزار پژوهش است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری توصیفی (انحراف معیار، میانگین و ضریب تغییرات) و استنباطی (تی تک نمونه‌ای و تحلیل واریانس) و برای رتبه روستاها از لحاظ شاخص‌های کیفیت زندگی از مدل ویکور استفاده شد. نتایج حاصل از آزمون تی تک نمونه ای نشان داد که در بین شاخص‌های مورد بررسی در تحقیق، شاخص‌ها بهبود وضعیت فعالیت و اشتغال با میانگین (۳/۷۰۲)، جذب اعتبارات و کاهش هزینه (۳/۴۴)، کاهش تغییرات محیطی (۳/۳۳) و حفظ سبک معماری (۳/۲۶) هر کدام به ترتیب بیشترین اثرات را در کیفیت زندگی ساکنان روستایی به دنبال داشته است. همچنین مدل ویکور نشان داد که روستایی دهبار با میزان (۰/۶۸) دارای بالاترین رتبه؛ و روستاهای دهنو و نقدر با میزان (۰/۹۸) و (۰/۹۷)، دارای پایین‌ترین رتبه به لحاظ برخورداری از میزان اثرات نوسازی کالبدی در بهبود کیفیت زندگی در مناطق مورد مطالعه است.

واژه‌های کلیدی: نوسازی، کالبدی روستا، کیفیت زندگی، شهرستان بینالود.

* نویسنده مسئول: حمدالله سجاسی قیداری

E-mail: ssojasi@um.ac.ir

*Corresponding Author: Hamdollah Sojasi Qeidari

مقدمه

روستانشینی شکل ویژه‌ای از استقرار و معیشت انسان و جلوه بارزی از حیات اقتصادی و اجتماعی است که با نظامی کم و بیش پایدار در طی قرون متمادی دوام یافته است. نقش و جایگاه روستاها در فرآیندهای توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در مقیاس محلی، منطقه‌ای، ملی، بین‌المللی و پیامدهای توسعه نیافتگی مناطق روستایی چون فقر، نابرابری فزاینده، رشد سریع جمعیت، بیکاری موجب توجه جدی به توسعه روستایی و تقدم آن بر توسعه شهری شده است (پورطاهری و نقوی، ۱۳۹۱: ۵۳). تجربه‌های به دست آمده در کشورهای مختلف، این امر را نمایان ساخته است که توسعه روستایی پیش شرطی اساسی و ضرورتی بنیادین برای دستیابی به توسعه ملی به شمار می‌رود و می‌بایست در اولویت سیاست‌ها و برنامه‌های کشورهای مختلف قرار گیرد (رضایی و صفا، ۱۳۹۳: ۱۵۲). از اوایل قرن بیست و یکم، برنامه‌های توسعه روستایی در بسیاری از کشورهای توسعه یافته و کشورهای در حال توسعه به طور جدی مورد توجه برنامه‌ریزان و سیاستگذاران قرار گرفت و آنان برنامه‌ها و اقدامات بسیار متنوعی را در راستای بهبود شرایط زندگی مردم در مناطق روستایی طراحی و اجرا نمودند (حیدری مکرر و همکاران، ۱۳۹۴: ۵۸؛ Mahon et al, 2012: 266). یکی از مهمترین عناصر ساختاری توسعه سکونتگاه‌های روستایی در نگاه یکپارچه به برنامه‌ریزی روستایی، حمایت از فقیران روستایی و کاهش آسیب‌پذیری مناطق روستایی، توجه ویژه به ابعاد کالبدی فعالیت‌های اجتماعی، اقتصادی و محیطی انسان در مناطق یاد شده است (محمدی یگانه و همکاران، ۱۳۹۰: ۹۱). به عبارت دیگر، افزایش سطح کیفیت محیطی روستاییان به عنوان دغدغه اصلی برنامه‌ریزان و مدیران در نظر گرفته شد است (ربیعی فر، ۱۳۹۶: ۷۲)، در چنین بستر و زمینه‌ای رویکرد سنجش کیفیت زندگی در مناطق روستایی می‌تواند به عنوان رهیافتی مناسب برای شناخت و درک تفاوتها و ناتعادل‌های کیفیت محیط زندگی روستایی در جهت دستیابی به هدف زندگی مطلوب روستایی باشد تا از این طریق بتوان گام موثری در دستیابی به توسعه پایدار، پایدارسازی جمعیت روستایی، افزایش کیفیت زندگی و ... تلاش کرد (سجاسی قیداری، ۱۳۹۵: ۱۵۲). و زمینه را برای تغییراتی در ساختمانها، خیابانها، تسهیلات و تأسیسات عمده، به عنوان عناصر کالبدی اشغال‌کننده‌ی فضا به وجود

آورد که فراهم کردن عناصر کالبدی مناسب و تأمین تسهیلات لازم زندگی متناسب با شرایط زمان، از عوامل اصلی ماندگاری مجتمع‌های زیستی، به ویژه در مناطق روستایی است (عناستانی و اکبری، ۱۳۹۰: ۹۴). بدین معنا که عناصر کالبدی سکونتگاه‌های روستایی شامل مسکن، محیط امن، خدمات عمومی، خدمات زیربنایی و کاربری اراضی که حمایت مادی و بهبودی کیفیت زندگی انسان روستایی را مد نظر قرار می‌دهند (پورطاهری و همکاران، ۱۳۹۰: ۲۲). در طی سالهای اخیر دولت در نواحی روستایی کشور اقدام به اجرای نوسازی کالبدی روستاها با هدف بهبود کیفیت زندگی روستائیان کرده است و هدف اصلی آن فراهم نمودن بستر تجدید حیات و هدایت روستا با در نظر گرفتن جنبه‌های اجتماعی، اقتصادی و فیزیکی اجرا شده است (مهدوی و هزاریان، ۱۳۹۶: ۲۹؛ رضایی و صفا، ۱۳۹۳: ۱۵۲). لذا، با توجه به اهمیت موضوع، در سالهای اخیر مطالعات تجربی متعددی در خصوص بررسی و ارزیابی اثرات نوسازی و اجرای طرحهای توسعه فیزیکی و کالبدی در مناطق روستایی انجام پذیرفته است که در زیر به مرور و تبیین خلاصه نتایج برخی از مهم‌ترین آن‌ها پرداخته شده است:

موسوی قهدریجانی (۱۳۷۴) در پژوهش خود تحت عنوان "ارزشیابی اثرات اجتماعی طرح‌های بهسازی روستایی در استان اصفهان" به این نتیجه رسید که بهسازی نقشی در تأمین و عرضه امکانات و خدمات جدید در روستاها نداشته و روستاها عموماً از امکانات و خدمات قبل از بهسازی برخوردار بوده‌اند و مشارکت روستاییان در ابعاد گوناگون اجرای بهسازی ضعیف است و این مشارکت در ابعاد تصمیم‌گیری و مشارکت مالی بسیار ضعیف تر و با اینکه ۷۰/۸ درصد از پاسخگویان اظهار داشته‌اند که با مسیر اجرای طرح بهسازی در روستا مخالفند، ولی ۸۶/۹ درصد از آنان در حد بالایی از بهسازی ابراز رضایت کرده‌اند.

عظیمی و جمشیدیان (۱۳۸۴) در پژوهش خود تحت عنوان "بررسی اثرات کالبدی اجرای طرح‌های هادی در سکونتگاه‌های روستایی در غرب گیلان" به این نتایج رسید که اجرای طرح‌های هادی روستای باعث پیشرفت نسبی زندگی مردم و افزایش امیدواری آن‌ها به سکونت روستاهای برخوردار از این طرح شده است و در حالی که اجرای طرح هادی روستایی از لحاظ خدمات رسانی به طور نسبی موفق بوده‌اند، به لحاظ رعایت مسایل زیست‌محیطی و مشارکت مردمی به ویژه در فرآیند تهیه طرح، چندان موفق عمل نکرده‌اند.

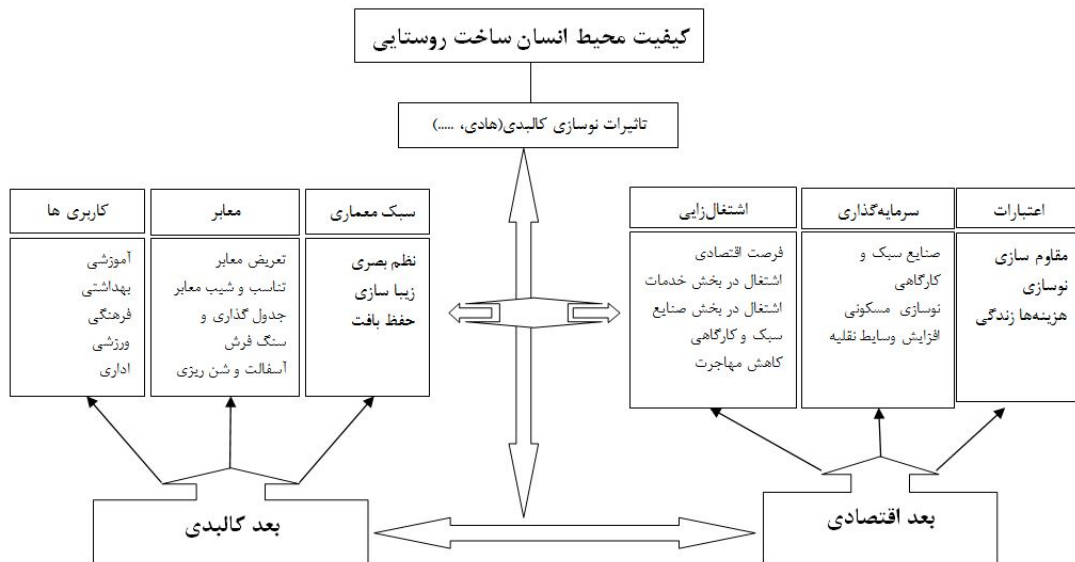
سجاسی قیداری (۱۳۹۳) در پژوهش خود تحت عنوان "ارزیابی اثرات اجرای طرح هادی بر کیفیت محیطی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: شهرستان رامیان- دهستان فندرک شمالی و جنوبی" به این نتایج رسید که بیشترین اثرات اجرای طرحهای هادی روستایی در مؤلفه‌های سه گانه کیفیت محیطی روستاها، مربوط به مؤلفه فرمی ۰/۴۳۸ بوده و کمترین آن مربوط به مؤلفه کارکردی ۰/۲۸۸ می باشد. لذا، میتوان استدلال کرد که طرحهای هادی بطور عمده با رویکرد فرمی انجام شده و اثرگذاری شکلی آن بیشتر از اثرات تغییرات کارکردی در روستاها می باشد.

علینقی پور و پوررمضان (۱۳۹۳)، در پژوهش خود تحت عنوان "تحلیل اثرات اجرای طرح های هادی بر بهبود کیفیت زندگی در روستاهای بخش مرکزی شهرستان رشت" به این نتایج رسیدند که اجرای طرح هادی تنها در بعد اقتصادی کیفیت زندگی در روستاهای بخش مرکزی شهرستان رشت تأثیر مثبت و معناداری داشته ولی در ابعاد اجتماعی، کالبدی و محیطی تأثیر نداشته است. در طول تحقیق مشخص شد که آگاهی روستائیان از اجرای طرح هادی گامی مثبت در بهبود کیفیت زندگی بوده و کیفیت زندگی در روستاهای دارای طرح هادی اجرا شده و روستاهای دارای طرح هادی متفاوت است.

عنابتانی (۱۳۸۸) در پژوهش خود تحت عنوان "ارزیابی اثرات اجرای طرح های هادی بر سکونتگاه‌های روستایی در روستاهای غرب خراسان رضوی" به این نتایج رسید که اجرای طرح ها باعث امیدواری روستائیان به سکونت در روستا و به لحاظ خدمات رسانی موفق بوده، درحالی که به لحاظ زیست محیطی و جذب مشارکت مردم چندان موفق نبوده اند و به دلیل اشکالات موجود در فرآیند تهیه و اجرای طرح‌ها، مردم و دست‌اندرکاران امر خواستار بازنگری در این فرآیند هستند.

بهروز محمدی یگانه و همکاران (۱۳۹۰). در مقاله‌ای تحت عنوان "تبیین اثرات اجرای طرح هادی بر بهبود کیفیت زندگی در نواحی روستایی- دهستان کرانی شهرستان بیجار" به این نتایج رسیدند که اجرای طرح هادی تأثیرات مثبت و معناداری را بر ابعاد کالبدی داشته است ولی در ابعاد محیطی اجتماعی و اقتصادی موفق نبوده است.

پورطاهری و همکاران (۱۳۹۰)، در پژوهش خود تحت عنوان "ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی در دهستان خاوه شمالی، استان لرستان" به این نتیجه رسیدند که کیفیت آموزش، کیفیت محیط مسکونی، کیفیت محیط فیزیکی، و نیز کیفیت درآمد و اشتغال پایین تر از حد متوسط ارزیابی شده اند. کیفیت سلامت و امنیت و کیفیت کالبدی جامعه نمونه در حد متوسط ارزیابی شده است.

شکل ۱. تأثیرات نوسازی کالبدی بر کیفیت زندگی

تکامل و پیشرفت است که زیرساختها و بستر لازم را برای سنگریزی و نمایان شدن مظاهر روستایی که از مؤلفه های

بر اساس تحقیقات پیشین چنین استدلال کرد که اجرای طرحهای فیزیکی و عمرانی در مناطق روستایی مرحله‌ای از

به گویه های عملیاتی، پرسشنامه‌ای در سطح روستاها طراحی و در اختیار جامعه نمونه به صورت تصادفی قرار داده شد و با استفاده از نرم افزار SPSS و روش آماره آلفای کرونباخ، اعتبار کلی پرسشنامه به میزان ۰/۸۱۲ و برای تک تک شاخص‌ها کیفیت بهداشت با میزان ۰/۵۲۴، بهبود معیار با میزان ۰/۹۰۷، بهبود کیفیت مسکونی با میزان ۰/۵۰۲، وضعیت کاربری‌ها و خدمات زیربنایی با میزان ۰/۸۷۲، کاهش تغییرات محیطی ۰/۵۸۸، حفظ سبک معماری با میزان ۰/۸۲۱، وضعیت فعالیت و اشتغال با میزان ۰/۸۲۳، بهبود سرمایه‌گذاری با میزان ۰/۶۳۸، و تغییرات قیمت و تقاضا با میزان ۰/۸۱۲ جذب اعتبارات و کاهش هزینه با میزان ۰/۸۰۲ به دست آمده است که نشان از مطلوبیت شاخص برای تجزیه و تحلیل آزمون است. بنابراین، به منظور تحلیل اثرات نوسازی کالبدی بر کیفیت زندگی روستایی در روستاهای طرقله و شاندیز (شهرستان بینالود) در ۲ بعد (کالبدی و اقتصادی) و ۱۰ شاخص و ۴۹ گویه به شرح جدول (۵) اقدام به تهیه و تدوین پرسشنامه مطابق با طیف لیکرت شده است.

اساسی توسعه است، فراهم می کند (توکل و رزلانسری، ۱۳۹۵: ۴۸؛ عزیزپور و همکاران، ۱۳۹۰: ۷۲) اما تاکنون مطالعه مستقیمی در ارتباط با اثرسنجی اجرای طرح های نوسازی بر کیفیت زندگی روستاییان انجام نگرفته است. بر این اساس، هدف از این پژوهش تحلیل اثرات نوسازی کالبدی بر کیفیت زندگی روستایی در بخش‌های طرقله و شاندیز (شهرستان بینالود) است و به دنبال پاسخ‌گویی به این سوالات اساسی می‌باشد. نوسازی کالبدی مناطق روستایی تا چه اندازه در کیفیت زندگی روستائیان موثر بوده است و کدام روستاها بر اثر نوسازی کالبدی کیفیت زندگی دارند.

داده‌ها و روش کار

روش‌شناسی مطالعه از جنبه هدف، کاربردی و تحقیق مورد استفاده توصیفی - تحلیلی می‌باشد. اطلاعات مربوط به پیشینه تحقیق و کلیات موضوع، از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و جستجو در سایت‌های اینترنتی تهیه شده است. اطلاعات محدوده مورد مطالعه نیز به صورت میدانی و با استفاده از تکنیک‌های پرسشنامه و بازدید از روستاهای نمونه جمع‌آوری شده است. براساس شاخص‌های تحقیق استخراج شده از مطالعات پیشین (تایید روایی شاخص‌ها) و تبدیل آنها

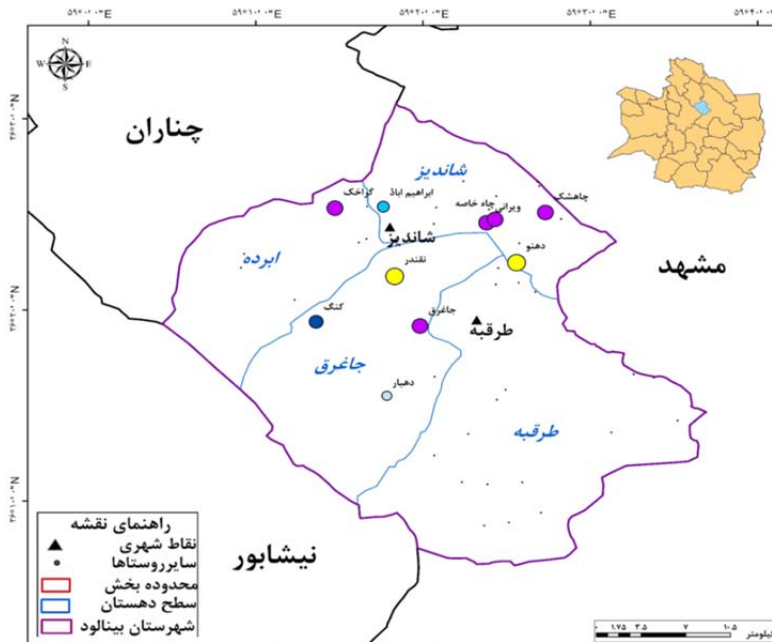
جدول ۵. شاخص‌ها و گویه‌های اثرات نوسازی کالبدی در کیفیت زندگی در مناطق روستایی

بعد	شاخص	گویه‌ها
کالبدی	بهبود کیفیت بهداشت	مکان‌یابی مناسب دفع فاضلاب، دفع مناسب آب‌های سطحی، شیوه‌های جدید برای دفع زباله
	بهبود معابر	تعریض معابر داخل روستا، افزایش معابر آسفالت، معابر سنگفرش شده، تناسب معابر اصلی روستا با توجه به حجم رفت و آمد؛ کیفیت پوشش معابر؛ میزان جدول گذاری، پیاده رو و رعایت شیب استاندارد معابر
	بهبود کیفیت مسکونی	ایجاد ساختمان‌های نوساز با مصالح بادوام و مقاوم؛ مناسب بودن مساحت پیشنهادی قطعات با توجه به کاربری و فعالیت
	بهبود وضعیت کاربری‌ها و خدمات زیربنایی	توسعه کاربری‌های اداری (بانک، پست بانک، دفتر پست، دفتر آبی سی تی روستایی و... توسعه کاربری‌های آموزشی؛ توسعه کاربری‌های بهداشتی - درمانی؛ توسعه کاربری‌های فرهنگی، استفاده بهینه از اراضی خالی در محدوده بافت روستا؛ تعیین جهت مناسب توسعه روستا؛ توسعه فضای سبز؛ توسعه خدمات زیربنایی (آب و فاضلاب، برق، تلفن، اینترنت، گاز و...)، توسعه کاربری‌های ورزشی
اقتصادی	کاهش تغییرات محیطی	کاهش دسترسی‌ها، حفظ باغات و درخت‌زارها، کاهش پراکندگی بافت روستا، کمک به حفظ به مناظر و منابع طبیعی روستایی، حفظ اراضی کشاورزی
	حفظ سبک معماری	ایجاد نظم بصری در روستا، زیبا سازی محیط روستا، حفظ بافت با ارزش روستا، حفظ سبک معماری بومی روستا، جلوگیری از ناهمگونی در بافت قدیمی و جدید روستا
	بهبود وضعیت فعالیت و اشتغال	افزایش فرصت‌های اقتصادی جدید؛ افزایش اشتغال در بخش خدمات؛ افزایش اشتغال در بخش صنایع سبک و کارگاهی؛ کاهش مهاجرت جمعیت فعال اقتصادی به شهر؛ افزایش اشتغال زنان

<p>سرمایه گذاری در بخش صنایع سبک و کارگاهی؛ سرمایه گذاری جهت نوسازی واحدهای مسکونی؛ سرمایه گذاری در بخش خدماتی- تجاری؛ جذب سرمایه گذاری غیر بومی؛ مشارکت مردم در تکمیل طرح‌های اقتصادی؛ افزایش وسایط نقلیه</p>	<p>بهبود سرمایه گذاری</p>
<p>تغییر قیمت اراضی زراعی؛ تغییر قیمت واحدهای مسکونی در معابر فرعی؛ تغییر قیمت واحدهای مسکونی مشرف بر معبر اصلی؛ تغییر تقاضا برای خرید اراضی زراعی</p>	<p>تغییرات قیمت و تقاضا</p>
<p>استفاده از اعتبارات جهت مقاوم سازی و نوسازی مسکن، اعتبارات تخصیص یافته به روستا جهت اجرای طرح؛ کاهش هزینه زندگی از طریق دسترسی به خدمات</p>	<p>جذب اعتبارات و کاهش هزینه</p>

منبع: توکلی و رزلانسری، (۱۳۹۴)؛ پورطاهری و همکاران، (۱۳۸۹)؛ عیابستانی و حاجی‌پور (۱۳۹۲)؛ محمدی و همکاران، ۱۳۹۲ Moro et al, 2008; Sirgy and Cornwell, 2008; Pal and Kumar, 2005; Mc Epley, 2006; Mc Creat et al, 2006

جامعه آماری این تحقیق شامل ۱۰ روستای شهرستان بینالود (طرقبه-شانندیز) است که بر اساس اطلاعات بنیاد مسکن شهرستان، در آنها نوسازی کالبدی صورت گرفته است و بالغ بر ۳۷۲۴ خانوار محاسبه و در نظر گرفته شده است.

شکل ۲. توزیع روستاهای نمونه در محدوده مورد مطالعه

همچنین به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از عملیات میدانی از دو روش آمار توصیفی (انحراف معیار، میانگین و ضریب تغییرات) و استنباطی (آزمون تی تک نمونه ای و تحلیل واریانس) و مدل ویکور استفاده شده است. به منظور مقایسه میانگین هر یک از ابعاد کیفیت زندگی بر مبنای تعداد گویه‌ها، حد متوسط به عنوان نقطه مبنا برای ارزشیابی کیفیت زندگی در نظر گرفته شده است. بدیهی است که با توجه به جهت هر یک از گویه‌ها، نمره‌های بالاتر از حد متوسط شرایط مناسب‌تر کیفیت زندگی را نشان می‌دهند.

برای نمونه‌گیری در منطقه مورد مطالعه از فرمول کوکران^۱ با احتمال ۰/۰۵ استفاده شد که نتیجه آن برابر با ۹۴ نمونه که توزیع تعداد نمونه‌ها نیز در بین روستاهای به صورت برقراری تناسب انجام شده و سهم روستاهای که کمتر از ۱۰ نمونه به ۱۰ نمونه ارتقا پیدا یافته است. در مجموع ۱۳۱ نمونه محاسبه و در بین روستاهای مورد مطالعه توزیع شده است.

$$1. n = \frac{(1/96) \times \frac{(0.5 \times 0/5)}{(0/1)^2}}{1 + \frac{1}{3724} (1/96)^2 \times \frac{(0/5)(0/5)}{(0/1)^2} - 1} = \frac{96}{1/0.25} = 93/6(94)$$

جدول ۶. تعداد و سهم خانوار روستاهای نمونه از تعداد پرسشنامه

ردیف	نام بخش	نام روستا	خانوار	تعداد پرسشنامه برای هر روستا	اصلاحیه
۱	شاندیز	ویرانی	۱۱۳۵	$۰/۳۰ * ۹۴ = ۲۸$	۲۸
۲	طرقبه	جاغرق	۷۶۷	$۰/۲۱ * ۹۴ = ۲۰$	۲۰
۳	شاندیز	چاهشک	۵۰۹	$۰/۱۴ * ۹۴ = ۱۳$	۱۳
۴	طرقبه جاغرق	کنگ	۲۷۱	$۰/۰۷ * ۹۴ = ۶$	۱۰
۵	شاندیز	چاه خاصه	۲۲۴	$۰/۰۶ * ۹۴ = ۵$	۱۰
۶	شاندیز- ابرده	گراخک	۲۲۴	$۰/۰۶ * ۹۴ = ۵$	۱۰
۷	طرقبه جاغرق	نقندر	۲۰۹	$۰/۰۵ * ۹۴ = ۵$	۱۰
۸	شاندیز	ابراهیم خان	۱۴۳	$۰/۰۴ * ۹۴ = ۴$	۱۰
۹	شاندیز	دهنو	۱۲۸	$۰/۰۳ * ۹۴ = ۳$	۱۰
۱۰	طرقبه جاغرق	دهبار	۱۱۴	$۰/۰۳ * ۹۴ = ۳$	۱۰
۱۱	جمع	---	۳۷۲۴	۹۲	۱۳۱

۶۵ و با میزان ۴۹/۶ درصد، در شاخص بعد خانوار، متغیر ۴ نفر ، با فراوانی ۵۷ و با میزان ۴۳/۵ درصد، در شاخص نوع تصرف مسکن، با فراوانی، متغیر شخصی با فراوانی ۷۶ و با میزان ۵۸/۰ درصد بیشترین و کمترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین، برای سنجش شاخص آیا فکر ساخت و گسترش مسکن را دارید؟ در پاسخ به این سوال دو گزینه بله و خیر مطرح شد که متغیر بله با فراوانی ۷۸ و با میزان ۵۹/۵ درصد و متغیر خیر با فراوانی ۵۳ و با میزان ۴۰/۵ درصد بیشترین و کمترین پاسخ‌ها را به خود اختصاص داده است و این نشان می‌دهد که مردم تمایل زیادی به ساخت و نوسازی گسترش مسکن خود را دارند (جدول ۷).

شرح و تفسیر نتایج

یافته‌های توصیفی حاصل از تکمیل و جمع‌آوری پرسشنامه نشان داد که از لحاظ شاخص جنسیت، متغیر مردها با تعداد فراوانی ۹۹ و با میزان ۷۵/۶ درصد و متغیر زنان با تعداد فراوانی ۳۲ و میزان ۲۴/۴ درصد، در شاخص تاهل، متغیر متاهل با ۹۱ پاسخ و میزان ۶۹/۵ درصد و متغیر مجرد با فراوانی ۴۰ و با میزان ۳۰/۵ درصد و در شاخص سن، گزینه کمتر از ۲۰ نفر با فراوانی ۶۸ درصد و با میزان ۵۱/۹ درصد، سن بین ۲۵ تا ۵۰ سال با فراوانی ۴۲ و ۱ با میزان ۳۲/۱ درصد، در شاخص تحصیلات دیپلم و فوق دیپلم با فراوانی ۶۴ و ۹ با میزان ۴۸/۰ درصد، در شاخص شغل، گزینه شغل آزاد با فراوانی

جدول ۷. اطلاعاتی توصیفی پاسخگویان

جدول شاخص	متغیر	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
جنس	زن	۳۲	۲۴/۴	۲۴/۴
	مرد	۹۹	۷۵/۶	۱۰۰
تاهل	مجرد	۴۰	۳۰/۵	۳۰/۵
	متاهل	۹۱	۶۹/۵	۱۰۰
سن	کمتر از ۲۰	۶۸	۵۱/۹	۵۱/۹
	۲۵ تا ۵۰	۴۲	۳۲/۱	۸۴
	۵۰ تا ۶۵	۱۷	۱۳	۹۶/۹
	۶۵ سال به بالا	۴	۳/۱	۱۰۰
تحصیلات	بیسواد	۱	۰/۸	۰/۸
	ابتدایی	۱۲	۹/۲	۹/۹

۴۲/۷	۳۲/۸	۴۳	متوسطه	
۹۱/۶	۴۸/۹	۶۴	دیپلم و فوق دیپلم	
۱۰۰	۸/۴	۱۱	لیسانس و بالاتر	
۸/۲۹	۲۹/۸	۳۹	کارمند	شغل
۴۸/۹	۱۹/۱	۲۵	کشاورزی	
۵۰/۴	۱/۵	۲	دامداری	
۱۰۰	۴۹/۶	۶۵	آزاد	
۱۰/۷	۱۰/۷	۱۴	۲ نفر	بعد خانوار
۲۷/۵	۱۶/۸	۲۲	۳ نفر	
۷۱	۴۳/۵	۵۷	۴ نفر	
۱۰۰	۲۹	۳۸	۵ نفر به بالا	
۵۸	۵۸	۷۶	شخصی	نوع تصرف مسکن
۶۶/۴	۸/۴	۱۱	اجاره‌ای	
۹۸/۵	۳۲/۱	۴۲	متعلق به والدین	
۱۰۰	۱/۵	۲	سایر	
۹۵/۵	۵۹/۵	۷۸	بله	آیا فکر ساخت و گسترش مسکن را دارید
۱۰۰	۴۰/۵	۵۳	خیر	

یافته به روستا جهت اجرای طرح با میانگین (۳/۵۴) و با ضریب تغییرات (۰/۲۴۰)، در بعد حفظ سبک معماری (متغیر جلوگیری از ناهمگونی در بافت قدیمی و جدید روستا با میانگین (۳/۳۸) و با ضریب تغییرات (۰/۲۴۲)، و متغیر زیباسازی محیط روستا با میانگین (۳/۳۸) و با ضریب تغییرات (۰/۲۴۲) و در بعد بهبود وضعیت کاربری‌ها و خدمات زیربنایی (متغیر استفاده بهینه از اراضی خالی در محدوده بافت روستا با میانگین (۲/۹۸) و با ضریب تغییرات (۰/۲۴۹) رتبه‌های اول تا پنجم را به ترتیب را به خود اختصاص داده‌اند و سایر متغیرها در رده‌های پایین‌تر از آنها قرار دارند. با توجه به اینکه نوسازی مناطق روستایی یکی از اهداف اصلی طرح‌های کالبدی است، تا حدودی توانسته است رضایت روستاییان از اثرات طرح‌های کالبدی در این زمینه (کیفیت زندگی) را فراهم کند. لذا، برای بهتر بودن اوضاع موجود و افزایش رضایت روستاییان از نوسازی کالبدی و اثرات آن در کیفیت زندگی بیشتر باید مورد توجه قرار گیرد.

در رابطه با اثرات نوسازی کالبدی بر کیفیت زندگی روستاییان با توجه به نتایج مروری منابع و مطالعات میدانی (با استفاده از پرسشنامه و مشاهده) در روستاهای محدوده مورد مطالعه به منظور بررسی موضوع مورد نظر تعداد شاخص و سوالات مطرح شد و آنها را به شرح جدول (۸) مطرح شد تا میزان و اثرات هر کدام از سوالات را در سنجش و ارزیابی کیفیت زندگی مردم مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گیرد. بنابراین، برای سنجش میزان اهمیت هر کدام از سوالات مطرح شد و تعیین میزان نقش هر یک از متغیرها در بهبود کیفیت زندگی از دیدگاه روستاییان از طیف لیکرت (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) استفاده شد که نتایج آن در جدول (۸) ذکر شده است. همان طور که در جدول مشاهده می‌شود، در بعد کاهش تغییرات محیطی (شاخص حفظ باغات و درخت‌زارها با میانگین (۴/۰۹) و با ضریب تغییرات (۰/۱۷۲)، و در بعد جذب اعتبارات و کاهش هزینه (متغیر اعتبارات تخصیص

جدول ۸. اثرات نوسازی کالبدی در کیفیت زندگی از دیدگاه خانوارهای روستایی

رتبه	ضریب تغییرات	میانگین	انحراف معیار	میانگین					شاخص‌ها	بعد
				کمتر از	زیاد	متوسط	کم	بیشتر از		
۳۴	۰/۳۰۴	۲/۹۷	۰/۹۰۳		۲۰	۴	۲۶	۶۰	مکان‌یابی مناسب دفع فاضلاب	بهبود کیفیت بهداشت
۳۷	۰/۳۸۲	۲/۳۷	۰/۹۰۶	۲	۷	۵۴	۴۳	۲۵	دفع مناسب آب‌های سطحی	
۲۲	۰/۲۷۵	۲/۸۵	۰/۷۸۶	۳	۱۸	۷۲	۳۳	۵	رضایت از شیوه‌های جدید برای دفع زباله	
۲۳	۰/۲۷۹	۳/۱۱	۰/۸۷۰	۵	۳۷	۶۱	۲۳	۵	تعریض معابر داخل روستا	بهبود معابر
۳۹	۰/۳۸۲	۲/۳۷	۰/۹۰۶	۴	۲۱	۸۴	۱۶	۶	افزایش معابر آسفالت‌ه	
۲۱	۰/۲۷۵	۲/۸۵	۰/۷۸۶	۶	۳۰	۶۹	۲۲	۴	رضایت از میزان جدول‌گذاری، پیاده‌رو و رعایت شیب استاندارد معابر	
۲۲	۰/۲۷۹	۳/۱۱	۰/۸۷۰	۶	۳۰	۶۹	۲۲	۴	میزان معابر سنگ فرش شده	
۱۰	۰/۲۵۵	۳/۰۱	۰/۷۷۰	۵	۳۱	۷۰	۲۳	۴	تناسب معابر اصلی روستا با توجه به حجم رفت و آمد	
۱۶	۰/۲۷۰	۳/۰۹	۰/۸۳۶	۷	۲۹	۶۸	۲۳	۴	کیفیت پوشش معابر	
۱۷	۰/۲۷۰	۳/۰۹	۰/۸۳۶	۸	۳۶	۶۴	۱۹	۴	رعایت شیب استاندارد معابر	
	۰/۴۳۵	۲/۳۲	۱/۰۱۰	۱	۱۷	۳۷	۴۴	۳۲	ایجاد ساختمان‌های نوسازی با مصالح بادوام و مقاوم	
۳۳	۰/۲۹۷	۲/۷۶	۰/۸۲۱	۲	۱۷	۶۹	۳۴	۹	مناسب بودن مساحت پیشنهادی قطعات با توجه به کاربری و فعالیت	
۱۳	۰/۲۶۰	۲/۸۷	۰/۷۴۹	۶	۳۵	۶۰	۲۷	۳	توسعه کاربری اداری (بانک، پست بانک، دفتر بانک، دفتر ای سی تی روستا، و کاربری‌های آموزشی	بهبود وضعیت کاربری‌ها و خدمات زیربنایی
۱۱	۰/۲۵۸	۲/۸۹	۰/۷۴۶	۵	۱۷	۸۲	۲۴	۳	توسعه کاربری‌های بهداشتی - درمانی	
۸	۰/۲۵۱	۲/۹۵	۰/۷۴۱	۵	۱۷	۸۲	۲۴	۳	توسعه کاربری‌های فرهنگی	
۵	۰/۲۴۹	۲/۹۸	۰/۷۴۳	۵	۱۷	۸۲	۲۴	۳	استفاده بهینه از اراضی خالی در محدوده بافت روستا	
۷	۰/۲۵۱	۲/۹۸	۰/۷۴۹	۶	۱۶	۸۲	۳	۴	تعیین جهت مناسب توسعه روستا	
۱۸	۰/۲۷۰	۲/۶۸	۰/۷۲۶	۰	۱۵	۶۴	۴۷	۵	توسعه فضای سبز	
۳۰	۰/۲۹۳	۳	۰/۸۷۷	۸	۲۲	۶۷	۳۰	۴	توسعه خدمات زیربنایی (آب و فاضلاب، برق، تلفن، اینترنت، گاز و ...)	
۶	۰/۲۵۱	۲/۹۸	۰/۷۴۹	۵	۱۷	۸۲	۲۴	۳	توسعه کاربری‌های ورزشی	
۲۶	۰/۲۸۷	۲/۸۳	۰/۸۱۵	۲	۲۰	۷۱	۳۰	۸	کاهش دسترسی‌ها	
۱	۰/۱۷۲	۴/۰۹	۰/۷۰۷	۳۷	۷۱	۲۱	۰	۲	حفظ باغات و درخت زارها	
۱۹	۰/۲۷۰	۳/۲۱	۰/۸۶۹	۱۳	۳۲	۵۷	۲۷	۲	کاهش پراکندگی بافت روستا	
۱۵	۰/۲۶۸	۳/۲۴	۰/۸۶۹	۱۰	۳۵	۶۷	۱۵	۴	کمک به حفظ سبک معماری بومی روستا	
۹	۰/۲۵۱	۳/۱۳	۰/۷۸۸	۱۰	۳۵	۶۷	۱۵	۴	جلوگیری از ناهمگونی در بافت قدیم و جدید	
۲۴	۰/۲۸۳	۳/۲۴	۰/۹۱۸	۵	۳۲	۷۲	۱۹	۳	ایجاد نظم بصری در روستا	سبک
۴	۰/۲۴۲	۳/۳۸	۰/۸۱۸	۸	۴۳	۵۹	۱۴	۷	زیبا سازی محیط روستا	

۲۵	۰/۲۸۳	۳/۲۴	۰/۹۱۸	۱۱	۴۲	۶۷	۸	۳	حفظ بافت با ارزش روستا	
۳۶	۰/۳۳۸	۳/۰۵	۱/۰۳۳	۱۰	۳۰	۶۱	۱۷	۱۳	حفظ سبک معماری بومی روستا	
۳	۰/۲۴۲	۳/۳۸	۰/۸۱۸	۱۱	۴۲	۶۷	۸	۳	جلوگیری از ناهمگونی در بافت قدیمی و جدید روستا	
۳۲	۰/۲۹۴	۳/۶۹	۱/۰۸۷	۳۷	۴۳	۲۷	۲۳	۱	افزایش فرصت های اقتصادی جدید	بهبود وضعیت فعالیت و اشتغال
۲۸	۰/۲۹۱	۳/۷۲	۱/۰۸۶	۳۷	۴۵	۲۵	۲۲	۲	افزایش اشتغال در بخش خدمات	
۲۷	۰/۲۸۷	۳/۷۴	۱/۰۷۵	۳۵	۴۷	۲۷	۲۰	۲	افزایش اشتغال در بخش صنایع سبک و کارگاهی	
۲۹	۰/۲۹۳	۳/۷۰	۱/۰۸۶	۳۷	۴۰	۳۰	۱۹	۴	کاهش مهاجرت جمعیت فعال اقتصادی به شهر	
۳۱	۰/۲۹۳	۳/۷۰	۱/۰۸۶	۳۷	۴۳	۲۷	۲۳	۱	افزایش اشتغال زنان	
۴۱	۰/۴۱۳	۲/۴۶	۱/۰۱۷	۸	۶	۴۵	۵۱	۲۱	سرمایه گذاری در بخش صنایع سبک و کارگاهی	بهبود سرمایه گذاری
۴۲	۰/۴۲۳	۲/۱۸	۰/۹۲۴	۳	۳	۴۲	۴۹	۳۴	سرمایه گذاری جهت نوسازی واحدهای مسکونی	
۴۳	۰/۴۶۷	۱/۸۵	۰/۸۶۴	۳	۲	۱۶	۶۱	۴۹	سرمایه گذاری در بخش خدماتی- تجاری	
۴۴	۰/۴۷۳	۲/۰۵	۰/۹۷۱	۱	۱۱	۲۶	۴۹	۴۴	جذب سرمایه گذاری غیر بومی	
۱۴	۰/۲۶۵	۳/۰۴	۰/۸۰۸	۵	۲۷	۷۰	۲۶	۳	مشارکت مردم در تکمیل طرح های اقتصادی	
۳۵	۰/۳۱۱	۲/۴۲	۰/۷۵۴	۱	۷	۴۹	۶۳	۱۱	افزایش وسایط نقلیه	
۴۰	۰/۳۹۳	۲/۰۸	۰/۸۱۹	۰	۱	۲۵	۴۲	۶۳	تغییر قیمت زراعی	
۴۱	۰/۴۵۹	۱/۷۳	۰/۷۹۵	۱	۱۱	۲۶	۴۹	۴۴	تغییر قیمت واحدهای مسکونی در معابر فرعی	تغییرات قیمت و تقاضا
۹	۰/۴۵۹	۱/۷۳	۰/۷۹۵	۰	۱	۲۵	۴۲	۶۳	تغییر قیمت واحدهای مسکونی مشرف بر معبر اصلی	
۲۸	۰/۲۹۲	۲/۹۰	۰/۸۴۹	۴	۲۴	۶۳	۳۵	۵	تغییر تقاضا برای خرید اراضی زراعی	
۲۰	۰/۲۷۵	۳/۳۱	۰/۹۱۲	۱۲	۴۱	۵۸	۱۶	۴	استفاده از اعتبارات جهت مقاوم سازی و نوسازی مساکن	جذب اعتبارات و کاهش هزینه
۲	۰/۲۴۰	۳/۵۴	۰/۸۵۳	۱۵	۵۳	۵۵	۴	۴	اعتبارات تخصیص یافته به روستا جهت اجرای طرح	
۱۲	۰/۲۵۸	۳/۴۷	۰/۹۹۲	۱۵	۵۰	۵۲	۹	۵	کاهش هزینه زندگی از طریق دسترسی به خدمات	

برای برخی از شاخص‌ها بالاتر و برخی هم پایین‌تر از شرایط مطلوب (۳) ارزیابی شده است. تفاوت معناداری این شاخص‌ها نیز برای ۸ شاخص کاملاً معنادار و در دو شاخص (بهبود معابر و بهبود وضعیت کاربری‌ها و خدمات زیربنایی) معنادار نبوده است. بنابراین یافته‌های تحلیل نشان‌دهنده این است که بین شاخص‌های مورد بررسی در تحقیق، شاخص‌ها بهبود وضعیت فعالیت و اشتغال با میانگین (۳/۷۰۲)، جذب اعتبارات و کاهش هزینه (۳/۴۴)، کاهش تغییرات محیطی (۳/۳۳) و حفظ سبک معماری (۳/۲۶) هر کدام به ترتیب بیشترین اثرات

از اهداف دیگر اثرات نوسازی کالبدی روستایی، بهبود کیفیت زندگی مردم روستایی است. لذا در این قسمت از پژوهش میزان رضایت مردم از اثرات نوسازی در بهبود کیفیت زندگی روستاییان بررسی شده است. با توجه به دلیل روایی و پایایی بودن ابعاد و شاخص‌های کالبدی و اقتصادی از آزمون تی تک نمونه‌ای برای پاسخ‌گویی به سوالات مطرح شده در تحقیق استفاده شده است. بدین ترتیب با احتساب دامنه طیفی شاخص‌های کیفیت زندگی که بین ۱ تا ۵ براساس طیف لیکرت طبقه بندی شده است، این میزان

داده‌اند. بنابراین همین طور که جدول (۹) نشان می‌دهد، اثرات نوسازی سبب بهبود کیفیت زندگی در منطقه مورد مطالعه شده است. به طوری که در بعضی شاخص‌ها بیشترین اثرات و در بعضی شاخص‌های دیگر، کمترین اثرات را به دنبال داشته است.

را در کیفیت زندگی ساکنین روستا به دنبال داشته است و بالاتر از حد شرایط مطلوب (۳) بوده است و از طرف دیگر، کمترین اثرات نوسازی مربوط به شاخص‌های تغییرات قیمت و تقاضا با میانگین (۲/۱۰)، بهبود سرمایه‌گذاری (۲/۳۱) و بهبود کیفیت بهداشت (۲/۴۰) به ترتیب را به خود اختصاص

جدول ۹. اثرات نوسازی کالبدی میانگین (تی تک نمونه‌ای) در شاخص‌های کیفیت زندگی

95% Confidence Interval of the Difference		Mean Difference	Sig	درجه آزادی	T آماره	میانگین	شاخص‌ها
Upper	Lower						
-۰/۵۰۴	-۰/۶۷۶	-۰/۵۶۰	۰/۰۰۰	۱۳۰	-۱۳/۶۳	۲/۴۰۹	بهبود کیفیت بهداشت
۰/۰۴۶	-۰/۱۷۳	-۰/۰۶۳	۰/۲۵۸	۱۳۰	-۱/۱۳	۲/۹۳۶	بهبود معابر
-۰/۳۲۸	-۰/۵۸۸	-۰/۴۵۸	۰/۰۰۰	۱۳۰	-۶/۹۷	۲/۵۴۲	بهبود کیفیت مسکونی
۰/۰۸۲	-۰/۱۶۴	-۰/۰۴۱	۰/۵۱۱	۱۳۰	-۰/۶۵۹	۲/۹۵۹	بهبود وضعیت کاربری ها و خدمات زیربنایی
۰/۴۱۳	۰/۲۳۴	-۰/۳۲۳	۰/۰۰۰	۱۳۰	۷/۱۵	۳/۳۲۳	کاهش تغییرات محیطی
۰/۳۸۵	۰/۱۴۱	۰/۲۶۳	۰/۰۰۰	۱۳۰	۴/۲۵	۳/۲۶۳	حفظ سبک معماری
۰/۸۹۰	۰/۵۱۴	۰/۷۰۲	۰/۰۰۰	۱۳۰	۷/۴۰	۳/۷۰۲	بهبود وضعیت فعالیت و اشتغال
-۰/۵۶۸	-۰/۸۰۲	-۰/۶۸۵	۰/۰۰۰	۱۳۰	-۱۱/۵۹	۲/۳۱۴	بهبود سرمایه گذاری
-۰/۷۹۵	-۰/۹۹۰	-۰/۸۹۳	۰/۰۰۰	۱۳۰	-۱۸/۱۱	۲/۱۰۶	تغییرات قیمت و تقاضا
۵۷۲۰	۰/۳۰۸	۰/۴۴۰	۰/۰۰۰	۱۳۰	۶/۵۹۷	۳/۴۴۰	جذب اعتبارات و کاهش هزینه

تقاضا و جذب اعتبارات و کاهش هزینه) انجام داده‌ایم. همانطوری که از جدول (۱۰) استنباط می‌شود، در این آزمون هم مثل آزمون‌های قبلی سطح معناداری (sig) در هر ۷ شاخص کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد و به لحاظ آماری در کل شاخص‌ها تفاوت معناداری قابل مشاهده می‌باشد که غیر شاخص بهبود سرمایه‌گذاری رابطه معناداری وجود ندارد.

به منظور اطمینان آزمون واریانس یک طرفه (One-Way ANOVA) را برای مقادیر جمع شده در ۱۰ شاخص (بهبود کیفیت بهداشت، بهبود معابر، بهبود کیفیت مسکونی، بهبود وضعیت کاربری‌ها و خدمات زیربنایی، کاهش تغییرات محیطی، حفظ سبک معماری، بهبود وضعیت فعالیت و اشتغال، بهبود سرمایه‌گذاری، تغییرات قیمت و

جدول ۱۰. نتایج آزمون تحلیل واریانس یک طرفه برای تبیین معناداری تفاوت کیفیت زندگی در روستاهای نمونه

شاخص‌ها	جمع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	آماره آزمون	سطح معناداری
بهبود کیفیت بهداشت	۹/۵۸۰	۹	۱/۰۶۴	۵/۷۷۰	۰/۰۰۰
	۲۲/۳۲۳	۱۲۱	۰/۱۸۴		
	۳۱/۹۰۳	۱۳۰			
بهبود معابر	۱۸/۸۶۱	۹	۲/۰۹۶	۷/۴۷۵	۰/۰۰۰
	۳۳/۹۲۱	۱۲۱	۰/۲۸۰		
	۵۲/۷۸۲	۱۳۰			
بهبود کیفیت مسکونی	۲۲/۱۳۲	۹	۲/۴۵۹	۵/۵۹۰	۰/۰۰۰
	۵۱/۳۸۷	۱۲۱	۰/۴۲۵		

			۱۳۰	۷۳/۵۱۹	کل	
۰/۰۰۷	۲/۶۸۳	۱/۲۱۹	۹	۱۰/۹۷۱	بین گروهی	بهبود وضعیت کاربری ها و خدمات زیربنایی
		۰/۴۵۴	۱۲۱	۵۴/۹۸۱	درون گروهی	
			۱۳۰	۶۵/۵۹۱	کل	
۰/۰۰۹	۲/۵۸۲	۰/۶۲۴	۹	۵/۶۱۳	بین گروهی	کاهش تغییرات محیطی
		۰/۲۴۲	۱۲۱	۲۹/۲۲۴	درون گروهی	
			۱۳۰	۳۴/۸۳۷	کل	
۰/۰۰۰	۸/۱۶۱	۲/۷۳۵	۹	۲۴/۶۱۴	بین گروهی	حفظ سبک معماری
		۰/۳۳۵	۱۲۱	۴۰/۵۵۰	درون گروهی	
			۱۳۰	۶۵/۱۶۴	کل	
۰/۰۰۰	۰/۴۰۷	۴/۸۸۸	۹	۴۳/۹۹۴	بین گروهی	بهبود وضعیت فعالیت و اشتغال
		۰/۹۰۴	۱۲۱	۱۰۹/۳۹۵	درون گروهی	
			۱۳۰	۱۵۳/۳۸۹	کل	
۰/۲۸۳	۱/۲۳۰	۰/۵۵۴	۹	۴/۹۸۸	بین گروهی	بهبود سرمایه گذاری
		۰/۴۵۱	۱۲۱	۵۴/۸۳۴	درون گروهی	
			۱۳۰	۵۹/۵۲۲	کل	
۰/۰۰۰	۴/۴۶۹	۱/۱۴۷	۹	۱۰/۳۲۴	بین گروهی	تغییرات قیمت و تقاضا
		۰/۲۵۷	۱۲۱	۳۱/۰۵۵	درون گروهی	
			۱۳۰	۴۱/۳۷۹	کل	
۰/۰۰۰	۴/۲۱۹	۲/۰۱۳	۹	۱۸/۱۱۳	بین گروهی	جذب اعتبارات و کاهش هزینه
		۰/۴۷۷	۱۲۱	۵۷/۷۲۴	درون گروهی	
			۱۳۰	۷۵/۸۳۷	کل	

به منظور استفاده از تکنیک ویکور برای سنجش تفاوت مناطق روستاهای نمونه از نظر میزان برخورداری از ابعاد دو گانه اثرات نوسازی کالبدی در کیفیت زندگی، ابتدا از داده‌های پرسشنامه‌ای میانگین گرفته شده و در ماتریس اولیه ارایه شده است. جدول (۱۲) نشانگر شاخص‌های به کار رفته و تعداد آن‌ها در روستاهای مورد مطالعه می‌باشد.

جدول ۱۱. ماتریس مستخرج از شاخص‌های بکار رفته در پرسشنامه

روستاهای نمونه	کیفیت بهداشت	معیار	کیفیت مسکونی	کاربری‌ها و خدمات زیربنایی	تغییرات محیطی	سبک معماری	فعالیت و اشتغال	سرمایه گذاری	تغییرات قیمت و تقاضا	اعتبارات و کاهش هزینه
ویرانی	۲/۵۶	۳/۲۲	۳/۱۲	۳/۲۴	۳/۴۹	۳/۷۸	۲/۲۴	۲/۱۰	۳/۴۸	۲/۸۲
جاغرق	۲/۶۳	۲/۷۱	۲/۷۶	۲/۳۴	۲/۸۷	۲/۲	۲/۳۴	۲/۴۲	۲/۷۶	۲/۵
چاهشک	۲/۷۳	۳/۵۴	۳/۷۴	۳/۵۴	۳/۴۷	۳/۲	۲/۲۴	۲/۳۷	۳/۶۰	۳/۳۵
کنگ	۱/۷۶	۲/۱	۲/۵۳	۲/۸	۱/۹۲	۳/۴	۱/۹۲	۱/۵	۲/۶۳	۱/۷۵
چاه خاصه	۲/۴۶	۲/۷۷	۲/۵۶	۳/۲	۳/۰۷	۳/۴	۳/۴	۲/۴۶	۲/۱۷	۳/۵۳
گراخک	۲	۳	۳	۴/۶	۳/۷۵	۵	۲/۲	۲	۲/۶۷	۲/۵
نقندر	۲/۰۳	۲/۵۷	۲/۹۹	۳/۳۸	۳/۳۸	۳/۴۵	۴/۳۶	۲/۱۸	۲/۰۲	۳/۳۰
ابراهیم خان	۲/۰۹	۲/۶۲	۲/۹۰	۳/۳۲	۳/۲۵	۲/۴	۲/۵	۲/۳۲	۳/۹۶	۲/۳
دهنو	۲/۴۰	۲/۸۳	۲/۸۳	۳/۲۸	۳/۴۵	۴/۳۵	۲/۴۷	۱/۹۷	۳/۶۵	۲/۵۲
دهبار	۲/۶۶	۳/۳۵	۳/۰۱	۳/۶۷	۳/۶۳	۳/۴۶	۲/۶۳	۲/۵۱	۳/۳۳	۲/۶۵

پرسشنامه‌ای تدوین شد و از ۲۰ نفر از کارشناسان بنیاد مسکن شهرستان درباره اهمیت شاخص‌های (کیفیت بهداشت، معیار،

لذا برای اولویت‌بندی روستاهایی پیشنهادی در منطقه مورد مطالعه و برای تعیین وزن هر یک از معیارها در ابتدا

کیفیت مسکونی، کاربری‌ها و خدمات زیربنایی، تغییرات محیطی، سبک معماری، فعالیت و اشتغال، سرمایه‌گذاری، تغییرات قیمت و تقاضا و اعتبارات و کاهش هزینه)

نظرخواهی شده است. در نهایت میزان اهمیت آنها در قالب وزن متغیرها مشخص شد. به طوری که برای مشخص کردن وزن، از تابع توان رتبه‌ای برای استفاده شده است.

$$\text{تابع توان رتبه‌ای } (n - r_i + 1)^2$$

جدول ۱۲. ضریب وزن شاخص‌ها

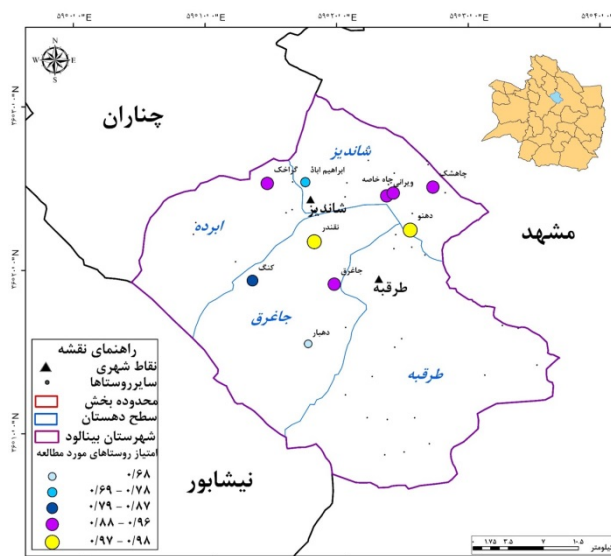
وزن	کیفیت بهداشت	معايير	کیفیت مسکونی	کاربری‌ها و خدمات زیربنایی	تغییرات محیطی	سبک معماری	فعالیت و اشتغال	سرمایه گذاری	تغییرات قیمت و تقاضا	اعتبارات و کاهش هزینه
۰/۰۹	۰/۰۹	۰/۱۴	۰/۰۹	۰/۰۷	۰/۱۱	۰/۰۷	۰/۱۳	۰/۱۲	۰/۰۹	۰/۰۹

زیرساخت های زیربنایی و رونمایی، تمایل به دریافت وام‌های بیشتر برای نوسازی کیفیت مسکن دارای بالاترین رتبه و روستایی دهنو و نقندر با میزان (۰/۹۸) و (۰/۹۷)، بدلیل عدم تمایل به دریافت وام‌ها بنیاد مسکن و انزوای جغرافیایی دارای پائین‌ترین رتبه به لحاظ برخورداری از میزان اثرات نوسازی کالبدی در بهبود کیفیت زندگی در منطقه مورد مطالعه را بخود اختصاص داده‌اند.

همان طوری که جدول (۱۳) نشان می‌دهد، تحلیل فضایی توزیع روستاها در دهستان مورد مطالعه در شاخص‌های (کیفیت بهداشت، معیار، کیفیت مسکونی، کاربری‌ها و خدمات زیربنایی، تغییرات محیطی، سبک معماری، فعالیت و اشتغال، سرمایه‌گذاری، تغییرات قیمت و تقاضا و اعتبارات و کاهش هزینه) نشان‌دهنده تفاوت معنادار زیادی است. به طوری که روستای دهبار با میزان (۰/۶۸) بدلیل نزدیکی به مراکز شهر، و روی آوردن به بهبود و نوسازی روستایی از جمله تغییر در

جدول ۱۳. رتبه های نهایی

روستاها	ویرانی	جاغرق	چاهشک	کنگ	چاه خاصه	گراخک	نقندر	ابراهیم خان	دهنو	دهبار
امتیاز	۰/۹۶۲	۰/۹۵۱	۰/۹۴۴	۰/۸۷۵	۰/۹۴۹	۰/۹۶۵	۰/۹۷۵	۰/۷۸۵	۰/۹۸۹	۰/۶۸۵

شکل ۳. توزیع فضایی روستاها براساس رتبه بندی نهایی مدل ویکور

بحث و نتیجه گیری

بافت و کالبد روستایی تجلیگاه روابط و مناسبات درونی و بیرونی سکونتگاههای روستایی؛ شامل تعاملات محیطی، اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی، سیاسی است. این مجموعه از عناصر و اجزای مختلف با ویژگی نظاموار خود از قانونمندی های کلی نظامها تبعیت می کند؛ از جمله تغییر در هر یک از این اجزا و عناصر می تواند زمینه دگرگونی دیگر اجزا و عناصر و در نهایت، تغییر کاذب نظام روستایی را فراهم کند. این گونه تغییرات در روندهای زمانی- مکانی تحقق می پذیرند؛ از این رو، نظامهای روستایی سرشتی مکانی- فضایی دارند؛ شناخت مسکن و بافت و کالبد روستاهای منوط به درک چرایی و چیستی فضا است. لذا به منظور تحلیل اثرات نوسازی کالبدی بر بهبود کیفیت زندگی روستایی مطالعه حاضر انجام گرفته است. از آنجایی که این پژوهش در پی شناخت و تحلیل اثرات نوسازی کالبدی در جهت بهبود کیفیت زندگی روستایی در محدوده مورد مطالعه است در ابتدا برای بررسی آن در شهرستان بینالود فهرستی از ۴۸ گویه در ابعاد کالبدی و اقتصادی بررسی و جهت تحلیل موضوع نیز از آزمونهای (t نمونه ای، تحلیل واریانس) و برای اولویت بندی مناطق روستایی از لحاظ کیفیت زندگی از مدل ویکور بهره گرفته شده است. نتایج حاصل از آزمون تی تک نمونه ای نشان داد که بین شاخصهای مورد بررسی در تحقیق، شاخصها بهبود وضعیت فعالیت و اشتغال با میانگین (۳/۷۰۲)، جذب اعتبارات و کاهش هزینه (۳/۴۴)، کاهش تغییرات محیطی (۳/۳۳) و حفظ سبک معماری (۳/۲۶) هر کدام به ترتیب بیشترین اثرات را در کیفیت زندگی ساکنین روستا به دنبال داشته است و بالاتر از حد شرایط مطلوب (۳) بوده است. از طرف دیگر، کمتری اثرات نوسازی مربوط به شاخصهای تغییرات قیمت و تقاضا با میانگین (۲/۱۰)، بهبود سرمایه گذاری (۲/۳۱) و بهبود کیفیت بهداشت (۲/۴۰) به ترتیب را به خود اختصاص داده اند. همچنین برای تمامی شاخصهای (کیفیت بهداشت، کیفیت مسکونی، تغییرات محیطی، سبک معماری، فعالیت و

منابع

- پورطاهری، مهدی و محمد رضا نقوی (۱۳۹۱)، توسعه کالبدی سکونتگاه های روستایی با رویکرد توسعه پایدار (مفاهیم، نظریه، راهبردها)، مسکن و محیط روستا، شماره ۱۳۷، ۷۰-۵۳.
- پورطاهری، مهدی، عبدالرضا رکن الدین افتخاری و احدالله فتاحی، (۱۳۹۰)، ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی، مطالعه موردی: دهستان خاوه شمالی، استان لرستان، پژوهش های جغرافیای انسانی، شماره ۲، پیاپی ۷۶، ۳۱-۱۳.
- توکلی، جعفر و اکرم رزلانسری (۱۳۹۵)، تحلیل اثرات

اشتغال، سرمایه گذاری، تغییرات قیمت و تقاضا و اعتبارات و کاهش هزینه) رابطه معناداری به جز دو شاخص (بهبود معابر و بهبود وضعیت کاربری ها و خدمات زیربنایی) رابطه معناداری وجود نداشته است. یافته های آزمون واریانس یک طرفه (One-Way ANOVA) نشان داد که رابطه سطح معناداری (sig) در هر ۷ شاخص کمتر از ۰/۰۵ می باشد به غیر از شاخص بهبود سرمایه گذاری رابطه معناداری وجود ندارد. و تفاوت شاخصها در روستاهای نمونه به فراوانی دیده می شود. همچنین مدل ویکور نشان داد که روستای دهبار با میزان (۰/۶۸) دارای بالاترین رتبه و روستای دهنو و نقندر با میزان (۰/۹۸) و (۰/۹۷)، دارای پایین ترین رتبه به لحاظ برخورداری از میزان اثرات نوسازی کالبدی در بهبود کیفیت زندگی در روستاهای مورد مطالعه می شود. با توجه به این مطالب می توان پیشنهادهایی را برای ارتقای شاخصهای کیفیت زندگی در محدوده مورد مطالعه ارائه داد که عبارتند از:

- زمینه فراهم کردن بسترهای لازم برای گسترش تهیه و اجرای طرح های نوسازی در روستاهای دهنو و نقندر که در سطح پایین تری از کیفیت زندگی قرار دارند.
- ایجاد گروههای کانونی محلی در راستای تقویت مشارکت برای تصمیم گیری در اجرای طرحهای نوسازی کالبدی به خصوص در روستاهای مانند دهنو و نقندر که سطح پایین از کیفیت زندگی را به خود اختصاص داده اند و همچنین ادامه مراحل بعدی در روستاهای نمونه دیگر برای دستیابی به نتایج بهتر.
- نتیجه این تحقیق مورد توجه ارگان های دولتی و غیر دولتی برای اجرای کامل طرح نوسازی کالبدی در روستاهای مانند دهنو و نقندر و دیگر روستاهای مورد توجه قرار گیرد و زمینه را برای حمایت از آنها فراهم کنند.
- توجه مردم به نوسازی مسکن در محدوده مورد مطالعه و افزایش کیفیت زندگی آنها.

- ۹۳-۱۱۰. عنابستانی، علی اکبر (۱۳۸۸)، ارزیابی اثرات کالبدی اجرای طرح‌های هادی روستایی، مطالعه موردی: روستاهای غرب خراسان رضوی، اولین کنفرانس ملی مسکن و توسعه کالبدی روستا.
- عنابستانی، علی اکبر و یزدان حاجی پور (۱۳۹۲)، آثار اجتماعی و اقتصادی اجرای طرح هادی در سکونتگاه‌های روستایی، مطالعه موردی: روستاهای شهرستان دنا، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال سوم، شماره ۹، ۲۶-۱۳.
- محمدی یگانه، بهروز، عباس نباتی، و مهدی چراغی، (۱۳۹۰)، تبیین اثرات اجرای طرح هادی بر بهبود کیفیت زندگی در نواحی روستایی، مطالعه موردی: دهستان کرانی- شهرستان بیجار، مجله مسکن و محیط روستا، شماره ۱۳۹، ۱۱۲-۹۱.
- محمدی، جمال، سیروس شفق و محمد نوری، (۱۳۹۲)، تحلیل ساختاری فضایی - کالبدی بافت فرسوده شهری با رویکرد نوسازی و بهسازی، مطالعه موردی: بافت فرسوده شهر دو گنبدان، مجله علمی - پژوهشی برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا)، سال چهارم، دوم، پیاپی، ۱۳، ۱۲۸-۱۰۵.
- مهدوی، داوود و الهام هزاریان، (۱۳۹۶) ارزیابی و تحلیل آسیب پذیری کالبدی سکونتگاه های روستایی در برابر زلزله، مطالعه موردی: روستاهای شهرستان یزد، نشریه برنامه‌ریزی توسعه کالبدی، سال دوم، شماره ۴، پیاپی ۸، ۴۵-۲۷.
- موسوی قهدریجانی (۱۳۷۴)، ارزشیابی اثرات اجتماعی طرح‌های بهسازی در روستاهای استان اصفهان، پایاننامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، ایران.
- عزیزپور، فرهاد، احمد خلیلی، آرمین محسن زاده و صدیقه حسینی حاصل، (۱۳۹۰)، تحلیل و ارزیابی اثرات اقتصادی اجرای طرح هادی در سکونتگاه های روستایی کشور، مجله مسکن و محیط روستا، شماره ۱۳۵، ۷۱-۸۴.
- کالبدی و اقتصادی طرح های هادی روستایی، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال پنجم، شماره ۲، پای ۱۶، ۱۶۰-۱۴۱.
- حیدری مکرر، حمید، حسنعلی جهانتیغ و مهدی معصومی جشنی (۱۳۹۴)، ارزیابی میزان رضایت روستائیان از عملکرد اقتصادی، اجتماعی و کالبدی طرح‌های هادی، مطالعه موردی: روستاهای شهرستان نمیروز، فصلنامه علمی- پژوهشی فضای (جغرافیا)، سال پنجم، شماره چهارم، (پیاپی ۱۹)، ۷۴-۵۷.
- ربیعی فر، ولی‌الله (۱۳۹۶)، تبیین پایداری ساختار کالبدی- فضایی مسکن روستایی استان زنجان، نشریه برنامه‌ریزی توسعه کالبدی، سال دوم، شماره ۱، پیاپی ۵، ۹۰-۷۱.
- رضایی، روح اله و لیلا صفا، (۱۳۹۳)، تحلیل اثرات اجرای طرح هادی روستای با استفاده از مدل معادلات ساختاری، مطالعه موردی: شهرستان زنجان، فصلنامه علمی- پژوهشی فضایی جغرافیایی، سال چهاردهم، شماره ۴۶، ۱۷۱-۱۵۱.
- سجاسی قیداری، حمدالله (۱۳۹۵)، ارزیابی اثرات اجرای طرح بر کیفیت محیطی در مناطق روستایی، مطالعه موردی: شهرستان رامیان، دهستان فندرسک شمالی و جنوبی، نشریه علمی- پژوهشی جغرافیا و برنامه ریزی، سال ۲۰، شماره ۵۷، ۱۷۳-۱۵۱.
- عظیمی، نورالدین و مجید جمشیدیان، (۱۳۸۴)، بررسی اثرات کالبدی اجرای طرح های هادی روستایی، مطالعه موردی: غرب گیلان، نشریه هنرهای زیبا، دوره ۲۲، شماره ۲۲، ۳۵-۲۴.
- علینقی پور، مریم و عیسی پوررمضان، (۱۳۹۳)، تحلیل اثرات اجرای طرح هادی بر بهبود کیفیت زندگی در روستاهای بخش مرکزی شهرستان رشت، پژوهش و برنامه ریزی روستایی، سال ۳، شماره ۴، شماره پیاپی ۸، ۹۲-۷۹.
- عنابستانی، علی اکبر و محمد حسن اکبری (۱۳۹۰)، ارزیابی طرح‌های هادی و نقش آن در توسعه کالبدی روستا از دیدگاه روستائیان، مطالعه موردی: شهرستان چهرم، پژوهش‌های جغرافیا انسانی، دوره ۴۴، زمستان ۱۳۹۱، fringe in the making of place-based community", *Geo Journal*, 77 (2): 265-278.
- Mc Creat, R., Shyy, T. K., and Stimson, R. (2006). What is the strength of the link between objective and subjective indicators of urban quality of life?

Epley, D, and Menon, M. (2008), A Method of assembling cross- sectional indicators into a community quality of life. *Social Indicators Research* 88(2), pp281-296.

Mahon, M., Fahy, F., and Cinnéide, M. (2012), "The significance of quality of life and sustainability at the urban- rural

- Applied Research in Quality of Life. 1(1), 79-96.
- Moro, M., Brereton, F., Ferreira, S., Clinch, J. P. (2008), Ranking quality of life using subjective well-being data, *Ecological Economics*, 65 (3): 448-460.
- Pal, A. K., and Kumar, U. C. (2005). Quality of life concept for the evaluation of societal development of rural community in west Bangal, India. *Journal Rural Development*, 15, 302-317.
- Sirgy, J. & and Cornwell (2008), How does residents satisfaction with community services influences quality of life (QOL) outcomes? *Social Indicators Research*, Vol 3, pp.81-10.